

نگاهی کمی به مقالات علمی - پژوهشی منتشر شده فصلنامه مدیریت سلامت؛ سال های ۸۹-۸۴

علیرضا امان‌اللهی^۱ / حسن ابوالقاسم گرجی^۲ / لیلا ساریخانی^۳ / مهدی علی‌گلی^۴

مقدمه

مقالات (n=۱۹۲) منتشر شده با امتیاز علمی پژوهشی می‌باشد که از اولین شماره سال ۱۳۸۴ تا پایان سال ۱۳۸۹ می‌باشد. نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت سرشماری می‌باشد. ابزار گردآوری داده‌ها چک لیستی طراحی شده می‌باشد که روایی و پایایی آن توسط اساتید مربوطه مورد تأیید قرار گرفته است.

در این پژوهش به منظور بررسی کمی مقالات به شیوه‌ای نظام‌مند به بررسی شاخص‌های مختلفی پرداخته شد. گردآوری اطلاعات از طریق مراجعه به اصل مدرک مقالات صورت گرفت و برای سهولت در انجام کار، جدول مذکور در نرم افزار آماری میکروسافت اکسل ۲۰۱۰ طراحی شده است. تحلیل نتایج شامل آمار توصیفی می‌باشد هر چند که بررسی‌های مقایسه‌ای هم برای به دست آوردن برخی از یافته‌ها انجام گرفت.

بحث

از نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل متغیرهای مورد بررسی در پژوهش حاضر نسبت به سایر پژوهش‌های انجام گرفته شده در این زمینه نتایج بسیار مشابه و در برخی از جمله مشارکت گروهی نویسندگان و متعادل بودن درصد انتشار مقالات در حوزه‌های موضوعی ذکر شده با سیاست‌های مجله نتایج بهتری بدست آمده است. در این مجله همکاری گروهی میان پژوهشگران نسبت به انجام کار انفرادی از میزان بسیار خوبی

مجلات به عنوان مجرای اصلی، ارتباط و تبادل افکار بین نویسندگان و متخصصان موضوعی هستند. یافته‌های جدید علمی از این طریق در دسترس متخصصان و سایر افراد جامعه قرار می‌گیرد. با ظهور فناوری‌های جدید ارتباطی انتقال یافته‌ها و تبادل افکار به سهولت انجام می‌گیرد از این رو مجلات به عنوان یکی از محورهای اساسی نهاد اجتماعی دو نقش اجتماعی تولید علمی و ارتباط علمی را فراهم می‌کند. [۱] با افزایش تولیدات علمی و تنوع محمل‌های ارتباطی، کیفیت و محتوای این محمل‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. [۲] در انجام پژوهش بر روی یک مجله علمی به طور معمول می‌توان آن را از جنبه‌های کمی و کیفی مورد ارزیابی و بررسی قرار داد که در اینجا جنبه‌های کمی مد نظر قرار گرفته است. به طور کلی جنبه‌های کیفی بررسی مقالات آن‌ها را از نظر تطابق با معیارهای کیفی مثل ذکر صحیح عنوان، رعایت اصول صحیح مقاله‌نویسی و غیره ارزیابی می‌کنند، در حالی که جنبه‌های کمی، مقالات را از نظر معیارهای کمی همچون تعداد مقالات در هر موضوع، نوع مطالعات، توزیع منابع و سایر موارد مورد بررسی قرار می‌دهند. [۳]

روش بررسی

نوع پژوهش در این مطالعه از نوع توصیفی و به روش مقطعی انجام گرفته است جامعه مورد بررسی شامل کلیه

۱. کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، کمیته پژوهشی دانشجویی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران.

۲. عضو هیات علمی دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، نویسنده مسئول؛ (hgorji@tums.ac.ir)

۳. کارشناس دفتر مجله مدیریت سلامت، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

۴. کارشناسی ارشد بهداشت حرفه‌ای، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران

جدول ۱) توزیع مشارکت گروهی نویسندگان در شماره‌های مختلف

ضریب همکاری	درصد	جمع	تثیش و بیشتر	پنج	چهار	سه	دو	یک	تعداد نویسنده
									شماره مجله
۰.۵۸	۴.۲	۸	۰	۱	۲	۲	۲	۱	۱۹
۰.۶۵	۴.۲	۸	۰	۱	۱	۴	۲	۰	۲۰
۰.۶۹	۴.۲	۸	۱	۱	۱	۴	۱	۰	۲۱
۰.۷۱	۴.۲	۸	۱	۰	۳	۴	۰	۰	۲۲
۰.۶۸	۴.۲	۸	۱	۱	۰	۵	۱	۰	۲۳
۰.۶۸	۴.۲	۸	۰	۰	۳	۴	۱	۰	۲۴
۰.۷۲	۴.۲	۸	۰	۲	۲	۴	۰	۰	۲۵
۰.۷۴	۴.۲	۸	۱	۱	۴	۲	۰	۰	۲۶
۰.۶۸	۴.۲	۸	۰	۲	۱	۳	۲	۰	۲۷
۰.۵۶	۴.۲	۸	۰	۰	۰	۶	۱	۱	۲۸
۰.۶۷	۴.۲	۸	۰	۰	۲	۵	۱	۰	۲۹
۰.۵۶	۴.۲	۸	۰	۰	۲	۳	۲	۱	۳۰
۰.۶۴	۴.۲	۸	۱	۰	۰	۵	۲	۰	۳۱
۰.۶۷	۴.۲	۸	۱	۰	۱	۵	۱	۰	۳۲
۰.۷۳	۴.۲	۸	۰	۱	۴	۳	۰	۰	۳۳
۰.۶۹	۴.۲	۸	۰	۰	۴	۳	۱	۰	۳۴
۰.۵۹	۴.۲	۸	۰	۱	۱	۱	۵	۰	۳۵
۰.۶۶	۴.۲	۸	۰	۱	۲	۳	۲	۰	۳۶
۰.۷۱	۴.۲	۸	۱	۱	۳	۲	۱	۰	۳۷
۰.۵۸	۴.۲	۸	۰	۰	۲	۱	۵	۰	۳۸
۰.۶۷	۴.۲	۸	۱	۰	۱	۵	۱	۰	۳۹
۰.۶۴	۴.۲	۸	۰	۰	۳	۲	۳	۰	۴۰
۰.۷۰	۴.۲	۸	۱	۰	۲	۵	۰	۰	۴۱
۰.۷۶	۴.۲	۸	۲	۳	۱	۲	۰	۰	۴۲
AVG=۰.۶۷		۱۹۲	۱۱	۱۶	۴۵	۸۳	۳۴	۳	جمع
		۱۰۰	۵.۷	۸.۳	۲۳.۴	۴۳.۲	۱۷.۷	۱.۶	درصد

ثابت بوده و نوسانات زیادی ندارد ولی در شماره‌های آخر مقداری قابل توجهی افزایش یافته است. مشارکت بین دانشگاهی نسبتاً ضعیف بوده است که نسبت به مطالعاتی که روی همکاری بین دانشگاهی انجام داده‌اند از امتیاز کمتری برخوردار است.

بررسی موضوعات مندرج در مجله مذکور نشان از تعادل موضوعی نسبتاً مناسب آن دارد. طبق سیاست مجله بایستی موضوعات مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، مدیریت اطلاعات بهداشتی، مدارک پزشکی و اقتصاد بهداشت به چاپ برسند و همان‌طور که از نتایج بر می‌آید از تمام حوزه‌ها در این مجله مقاله چاپ شده است.

از آنجایی که هدف اصلی این مجله با موضوعات حوزه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی مرتبط است

برخوردار است ضریب مشارکت گروهی نویسندگان در این مجله ۰.۶۷ است که نسبت به مطالعه افشار و زارع از امتیاز بهتری برخوردار است که این ضریب به ترتیب در مطالعه افشار ۰.۴۵ و در مطالعه زارع ۰.۴ بوده است. [۵،۴] هر چه این ضریب از ۰.۵ به طرف یک میل کند نشان از مشارکت بالای نویسندگان دارد که براساس مقالات منتشر شده تا کنون ضریب همکاری نویسندگان در هیچ مقاله‌ای بالاتر یا نزدیک به ۰.۶۷ گزارش نشده است که این امتیازی برای این مجله محسوب می‌شود که توانسته در سال‌های اخیر همکاری و مشارکت گروهی نویسندگان را افزایش دهد. علاوه بر این، این ضریب نشان از آگاهی نویسندگان نسبت به مزایای همکاری گروهی و ارتباطات علمی قوی بین نویسندگان این مجله می‌باشد. روند این مشارکت نسبتاً

جدول ۲: شاخص مورد بررسی در هر یک از مقالات

درصد	فراوانی	شاخص مورد بررسی	درصد	فراوانی	شاخص مورد بررسی
		بر حسب روش گردآوری اطلاعات			توزیع منابع مورد استفاده
۳۳.۳	۶۴	مطالعات توصیفی پیمایشی	۲۶.۴	۹۸۷	مقاله انگلیسی
۲۲.۹	۴۴	مطالعات توصیفی ارزشیابی	۲۰.۹	۷۸۱	کتاب انگلیسی
۱۵.۶	۳۰	مطالعات توصیفی همبستگی	۱۹.۲	۷۱۸	کتاب فارسی
۸.۹	۱۷	مطالعات توصیفی برآوردی	۱۱.۴	۴۲۷	مقاله فارسی
۶.۸	۱۳	مطالعات توصیفی موردی	۱۰.۴	۳۸۷	اینترنت انگلیسی
۵.۲	۱۰	مطالعه مورد کاوی	۹.۶	۳۵۹	پایان نامه فارسی
۳.۶	۷	مطالعات تجربی	۰.۸	۳۰	اینترنت فارسی
۲.۱	۴	مطالعات توصیفی توسعه ای	۰.۴	۱۶	پایان نامه انگلیسی
۱.۶	۳	سایر مطالعات (کیفی، تحلیلی، بنیادی)	۰.۴	۱۵	سایر
		محیط پژوهش	۰.۳	۱۲	خود استنادی
۴۳.۸	۸۴	بیمارستان			رتبه علمی نویسندگان
۲۹.۲	۵۶	دانشگاه	۳۴.۹	۶۷	دانشجوی کارشناسی ارشد
۱۲.۵	۲۴	موسسات	۲۴.۹	۴۷	استادیار
۵.۷	۱۱	مطالعه مروری در کتابخانه	۱۶.۷	۳۲	مربی
۵.۲	۱۰	مراکز بهداشتی	۱۳.۵	۲۶	دانشجوی دکتری
۲.۱	۴	شهر	۱۰.۴	۲۰	دانشیار
۱.۶	۳	مراکز آموزشی			جنس نویسندگان
		روش جمع آوری داده	۶۶.۷	۴۳۰	مرد
۴۷.۴	۹۱	پرسشنامه	۳۳.۳	۲۱۵	زن
۲۹.۲	۵۶	داده های موجود			طبقه بندی موضوعی
۵.۷	۱۱	سایر	۴۲.۲	۸۱	مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی
۵.۷	۱۱	داده های موجود برای مطالعات مروری	۱۶.۱	۳۱	کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی
۳.۶	۷	مشاهده و پرسشنامه	۱۵.۱	۲۹	مدارک پزشکی
۳.۱	۶	مشاهده	۱۳.۵	۲۶	مدیریت اطلاعات بهداشتی و درمانی
۲.۶	۵	مصاحبه و پرسنامه	۸.۹	۱۷	اقتصاد پزشکی
۱.۰	۲	داده های موجود و مصاحبه	۴.۲	۸	سایر
۱.۰	۲	مشاهده و مصاحبه			حوزه موضوعی نویسنده مسئول
۰.۵	۱	مصاحبه	۳۵.۹	۶۹	مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی
		وابستگی سازمانی نویسنده مسئول	۱۸.۸	۳۶	سایر موارد
۴۳.۸	۸۴	علوم پزشکی ایران	۱۵.۶	۳۰	مدارک پزشکی
۲۰.۳	۳۹	سایر	۱۳.۰	۲۵	کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی
۶.۸	۱۳	دانشگاه آزاد، واحد علوم و تحقیقات	۵.۲	۱۰	مدیریت اطلاعات بهداشتی
۶.۳	۱۲	علوم پزشکی تهران	۴.۷	۹	اقتصاد بهداشت
۴.۷	۹	علوم پزشکی آذربایجان شرقی	۳.۶	۷	اقتصاد
۴.۷	۹	علوم پزشکی اصفهان	۱.۶	۳	منابع انسانی
۲.۶	۵	علوم پزشکی کرمان	۱.۶	۳	مدیریت صنعتی
۲.۱	۴	علوم پزشکی شهید بهشتی			نوع نمودار
۲.۱	۴	دانشگاه تهران	۹۰.۶	۱۷۴	بدون نمودار
۲.۱	۴	تربیت مدرس	۶.۸	۱۳	نمودار ستونی
۱.۶	۳	علوم پزشکی مشهد	۱.۶	۳	هیستوگرام
۱.۰	۲	علوم پزشکی سبزوار	۰.۵	۱	ترکیبی
۱.۰	۲	علوم پزشکی قزوین			
۱.۰	۲	علوم پزشکی شیراز			

جدول ۲: شاخص مورد بررسی در هر یک از مقالات

درصد	فراوانی	شاخص مورد بررسی	درصد	فراوانی	شاخص مورد بررسی
		روش نمونه گیری	۰.۵	۱	خطی
۳۵.۹	۶۹	سرشماری			کلید واژه ها
۲۱.۴	۴۱	بدون نیاز به نمونه گیری	-	۳.۸	تعداد متوسط
۱۷.۲	۳۳	اتفاقی یا ساده	-	۸	حداکثر
۱۱.۵	۲۲	تصادفی ساده	-	۲	حداقل
۷.۳	۱۴	طبقه ای	-	۰.۹۵	انحراف معیار
۲.۶	۵	هدفدار			نوع مقالات
۲.۱	۴	چند مرحله ای	۹۳.۸	۱۸۰	مقالات اصیل
۱.۶	۳	خوشه ای	۵.۷	۱۱	مقالات مروری
۰.۵	۱	تصادفی منظم	۰.۵	۱	گزارش موردی

نظر توزیع مقالات مطالعات تجربی با توجه به اهمیتی که در علوم مدیریتی دارند متأسفانه کمتر مورد توجه قرار گرفته است. همچنین در بخش منابع نیز بیشترین ارجاعات به منابع لاتین بوده است تا به منابع فارسی که از دلایل اصلی آن نبود پایگاه های الکترونیکی یکپارچه فارسی برای جستجوی منابع اطلاعاتی مورد نیاز پژوهشگران می باشد؛ علاوه بر این، آشنا نبودن محققان با این منابع و روش های جستجو در این پایگاه ها نیز می تواند از دیگر دلایل این امر می باشد.

در این حوزه بیشترین تعداد مقالات را منتشر کرده است. سایر حوزه ها هم با توجه به اهمیت معادلشان به طور نسبتاً یکسان مقاله داشته اند.

از نظر مشارکت گروهی مقالات این مجله در وضعیت بسیار مطلوبی برخوردار است هر چند که ارتباط بین دانشگاهی در آن ها ضعیف می باشد. تعداد و تنوع نمودارهای مورد استفاده و همچنین جداول بسیار اندک است و بایستی بر درج آن ها تأکید گردد. همچنین از آنجا که زنان نسبت به مردان به مراتب مشارکت کمتری در مقالات داشته اند باید شرایط را برای انجام پژوهش از طریق آنان نیز مساعد کرد.

A Quantitative Review of Published Articles in Journal of Health Administration; 2005-2010.

Amanollahi A, Abolghasem Gorji H, Sarikhani L, Aligol M.

References

- Zaki MA. Survey of content analysis in specific management journals. Fasname danesh modiriat 2005; 19(75); 43-74. [Persian]
- Mohseni H. Collection development. Nashre ketabdar; Tehran : 2004. [Persian]
- Velai N, Kowsarian M, Nasiri E, Musavi F. Quality and quantity of articles Journal of Mazandaran University of Medical Sciences 1385: 16(52); p 131-139. [Persian]
- Afshar M, Abdulmajid AH, Danesh F. Survey of Citations and Authors Collaboration Rate of Journal of Research in Medical Sciences. Modiriate etelaate salamat 2008; 6(2);123-133. [Persian]
- Zare F, Karbalaei M, Baji F, Zahedian M, Safadrani V. Participation Group and the Main Issue in Sciences and Research article in Jondishapour Ahvaz 2005: 3(2); 11-25. [Persian]